

Wierna transkrypcja tekstu, z zachowaniem oryginalnej pisowni, interpunkcji i układu, zgodnie z tekstem historycznym, znajdującym się w domenie publicznej.

PIERWSZY MANIFEST RZĄDU NARODOWEGO Z 22 STYCZNIA 1863 ROKU

Wybuch powstania styczniowego był wynikiem długotrwałego procesu dojrzewania świadomości narodowej Polaków, którzy po klęsce powstania listopadowego w 1830 roku nie pogodzili się z utratą niepodległości. W latach poprzedzających wybuch powstania narastało niezadowolenie społeczne, spowodowane nasilającymi się represjami ze strony władz rosyjskich, ograniczaniem swobód obywatelskich oraz brutalną polityką rasyfikacyjną. W odpowiedzi na te działania w społeczeństwie polskim zaczęły kształtować się różne nurty niepodległościowe, które dążyły do odzyskania suwerenności.

Bezpośrednią przyczyną wybuchu powstania była tzw. branka, czyli przymusowy pobór młodych Polaków do armii rosyjskiej, ogłoszony w styczniu 1863 roku przez margrabiego Aleksandra Wielopolskiego. Branka miała na celu osłabienie ruchu konspiracyjnego poprzez wcielenie jego potencjalnych członków do wojska carskiego. Wydarzenie to przyspieszyło decyzję o rozpoczęciu powstania, które wybuchło w nocy z 22 na 23 stycznia 1863 roku.

Powstanie styczniowe było jednym z najdłuższych trwających zrywów narodowych w historii Polski, obejmującym swoim zasięgiem

Królestwo Polskie, Litwę, Białoruś oraz część Ukrainy. Mimo braku regularnej armii i słabego uzbrojenia, powstańcy prowadzili walkę partyzancką, odnosząc liczne lokalne sukcesy. Jednak przewaga militarna Rosji oraz brak wsparcia ze strony mocarstw europejskich doprowadziły do stopniowego wygasania powstania, które ostatecznie upadło w 1864 roku.

Manifest Rządu Narodowego z 22 stycznia 1863 roku był dokumentem o ogromnym znaczeniu politycznym i społecznym. Ogłaszał on powstanie Rządu Narodowego jako jedynej legalnej władzy w kraju oraz wzywał wszystkich Polaków do walki o niepodległość. Manifest znosił podziały stanowe, wprowadzał równość obywateli wobec prawa oraz obiecywał uwłaszczenie chłopów, co miało na celu pozyskanie szerokich mas ludności wiejskiej dla sprawy narodowej.

Dokument ten stanowił wyraz dążeń Polaków do odbudowy niepodległego państwa oraz był symbolem jedności narodowej w obliczu wspólnego wroga. Mimo że powstanie zakończyło się klęską, jego znaczenie dla kształtowania świadomości narodowej i dążenia do niepodległości było ogromne. Manifest z 22 stycznia 1863 roku pozostaje jednym z najważniejszych dokumentów w historii polskich walk o wolność.

Zastępy młodzieży walecznej, młodzieży poświęconej, ożywione gorącą miłością Ojczyzny, niezachwianą wiarą w sprawiedliwość i pomoc Boga, poprzysięgli zrzucić przekłętą jarzmę, lub zginąć. Za nią więc Narodzie polski, za nią! Po straszliwej hańbie niewoli, po niepojętych męczarniach ucisku, Centralny Narodowy Komitet, obecnie jedyny, legalny Rząd Twój Narodowy, wzywa Cię na pole walki już ostatniej, na pole chwały i zwycięstwa, które Ci da i przez miłe Boga na Niebie dać przysięga, bo wie, że Ty, który wczoraj byłeś pokutnikiem i mścicielem, jutro musisz być i będziesz bohaterem i olbrzymem. Tak,

Ty wolność Twoją, niepodległość Twoją zdobędziesz wielkością takiego męstwa, świętością takich ofiar, jakich Lud żaden nie zapisał jeszcze na dziejowych kartach swoich. Powstałej Ojczyźnie Twojej dasz bez żalu, słabości i wahania wszystką krew, życie i imienie, jakich od Ciebie zapotrzebuje. W zamian K. C. N. przyrzeka Ci, że siły dzielności Twej nie zmarnieją, poświęcenia nie będą stracone, bo ster, który ujmuje, silną dłonią będzie ręki. Złamię wszystkie przeszkody, roztrąci wszelkie zapory, a każdą nieprzychylność dla świętej sprawy, nawet brak gorliwości, ściągając i karę będzie prawdę surowym, choć sprawiedliwym Trybunałem obrażonej Ojczyzny. W pierwszym zaraz dniu swego wystąpienia, w pierwszej chwili rozpoczęcia świętej walki, K. C. N. ogłasza wszystkich synów Polski bez różnicy wiary, stanu i pochodzenia i stanu wolnymi i równymi w obliczu prawa, znosi różnice Lud rolniczy od wszelkich prawnych ciężarów, lub pańszczyźnie, staje się od tej chwili bezwarunkowo jego własnością, dziedzictwem.

Transkrypcja tekstu z zachowaniem pisowni oryginalnej, interpunkcji i układu w dokumencie z 1863 r. znajduje się w domenie publicznej.

KOMITET CENTRALNY
JAKO TYMCZASOWY
RZĄD NARODOWY.

Nikczemny rząd najezdniczy rozwścieklony oporem męczonę przez się ofiary, postanowił zadać jej cios stanowczy—porwać kilkadziesiąt

Manifest Tymczasowego Rządu Narodowego, ogłoszony w Warszawie d. 22 stycznia 1863 r., był jednym z najdonioślejszych dokumentów w dziejach naszego powstania. Władysław Sabowski, który wówczas redagował „Dziennik Powszechny”, podał go do druku w pierwszym numerze pisma, a następnie rozesłał po kraju, aby dotarł do wszystkich warstw społeczeństwa. Manifest ten, jak pisze Alexander Kraushar, był nie tylko aktem politycznym, lecz także głębokim wyrazem ducha narodowego, który w obliczu ucisku i przemocy nie przestawał wołać o wolność, braterstwo i sprawiedliwość.

Dokument ten, rozpoczynający się uroczystą inwokacją: „W imię Boga w Trójcy Świętej Jedynej”, wzywał Naród do powstania przeciwko tyranii, do walki o prawa, które mu odebrano, i do zjednoczenia wszystkich stanów w imię wspólnej sprawy. Wskazywał, że nadszedł czas ostatecznego wysiłku, czas, w którym każdy syn Ojczyzny winien złożyć na jej ołtarzu wszystko, co posiada — krew, życie i mienie.

Manifest, ogłoszony w chwili rozpoczęcia walk, stał się symbolem odrodzenia narodowego i moralnego. Jego słowa, pełne patosu i wiary w zwycięstwo, rozchodziły się po kraju jak iskra, zapalając serca i budząc nadzieję. Do dziś pozostaje on jednym z najpiękniejszych świadectw niezłomności ducha polskiego i pragnienia wolności, które nie zgasło mimo lat niewoli.

Alexander Kraushar.

tysiący najdzielniejszych, najgorliwszych jej obrońców, oblec w nienawistny mundur moskiewski i pognąć tysiące mil na wieczną nędzę i zatracenie. Polska nie chce, nie może poddać się bezopornie temu sromotnemu gwałtowi pod karą hańby przed potomnością powinna stawić energiczny opór.

Zastępy młodzieży walecznej, młodzieży poświęconej, ożywione gorącą miłością Ojczyzny, niezachwianą wiarą w sprawiedliwość i pomoc Boga, poprzysięgli zrzucić przekłętą jarzmo lub zginąć. Za tą więc Narodzie Polski, za nią! Po strasliwej hańbie niewoli, po niepojętych męczarniach ucisku, Centralny Narodowy Komitet—obecnie jedyny, legalny Rząd Twój Narodowy, wzywa Cię na pole walki już ostatniej, na pole chwały i zwycięstwa, które Ci da i przez imię Boga na Niebie dać przysięgą, bo wie, że Ty, który wczoraj byłeś pokusznikiem i mścicielem, jutro musisz być i będziesz bohaterem i olbrzymem. Tak, Ty wolność Twoją, niepodległość Twoją, zdobędziesz wielkością takiego męstwa, świętością takich ofiar, jakich lud żaden nie zapisał jeszcze na dziejowych kartach swoich. Poświęcając Ojczyźnie Twojej dasz bez żalu, słabości i wahania wszystką krew, życie i mienie, jakich od Ciebie zapotrzebuje. W zamian K. C. N. przyrzeka Ci, że niły dzielności Twej nie zmarnieją, poświęcenia nie będą stracone, bo ster, który ujmuje, silną dźwierzyc będzie ręką. Złamana wszystkie przeszkody, roztrąci wszelkie zapory, a każdą nieprzychylność dla świętej sprawy, nawet brak gorliwości, ściągnie i karać będzie przed surowym, choć sprawiedliwym trybunałem obrażonej Ojczyzny. W pierwszym zaraz dniu jawnego wystąpienia, w pierwszej chwili rozpoczęcia świętej walki, K. C. N. ogłasza wszystkich synów Polski, bez różnicy wiary i rodu, pochodzenia i stanu, wolnemi i równemi Obywatelami kraju. Ziemia, którą Lud rolniczy posiadał dotąd na prawach czynszu lub pańszczyzny, staje się od tej chwili bezwarunkową jego własnością, dziedzictwem wiecznym. Właściciele poszkodowani, wynagrodzeni będą z ogólnych funduszy Państwa. Wszyscy zaś konurnicy i wyrobnicy, wstępujący w szeregi obrońców kraju, lub w razie zaszczytnej śmierci na polu chwały, rodziny ich otrzymają z dóbr Narodowych dział obronionej od wrogów ziemi. Do broni więc,

Metryka źródła.

Tytuł artykułu: "Pierwszy Manifest Rządu narodowego z 22 stycznia 1863 roku" (Z podobizną dokumentu). Autor: Alexander Kraushar. Czasopismo "Tygodnik Ilustrowany". Wydawca: Gebethner i Wolff. Data wydania: 30.07.1921, Nr 31, str. 488. Zbiory: Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Łódzkiego. Prawa: Domena publiczna (Public domain).

Narodzie Polski, Litwy i Rusi, do broni! bo godzina wspólnego wyzwolenia już wybiła, stary miecz nasz wydobyty, święty sztandar Orła, Pogoni i Archanioła rozwinięty.—A teraz odzywamy się do Ciebie Narodzie Moskiewski: tradycyjnem hasłem naszym jest wolność i braterstwo Ludów, dla tego też przebaczymy Ci nawet mord naszej Ojczyzny, nawet kraw Pragi i Oszmiany, gwałty ulic Warszawy i tortury lochów Cytadelli. Przebaczony Ci, bo i Ty jesteś ośdzony i mordowany, smutny i umęczony, trupy dzieci Twoich kołysz się na szubienicach carskich, prorocy Twoi marzną na śniegach Sybiru. Ale jeżeli w tej stanowczej godzinie nie uczujesz w sobie zgryzoty za przeszłość, świętych pragnień dla przyszłości, jeżeli w zapasach z nami dnasz poparcie tyranów, którzy zabijają nas, a depcą po Tobie—biada Ci! bo w obliczu Boga i świata całego, przeklinamy Cię na hańbę wiecznego poddaństwa i mękę wiecznej niewoli, i wzywamy na straszny bój zagłady, bój ostatni Europejskiej Cywilizacji z dzikim barbarzyństwem Azji.

Warszawa, dnia 22 Stycznia 1863 r.

